

“We kunnen niet iedereen tevreden maken!”

Diversiteit in contextuele aanpak

Het wordt een almaar belangrijker thema: gelijke kansen bieden aan kinderen van wie de ouders lange of atypische werkuren hebben. **Regine Schallenberg-Diekmann** belicht één benadering, die de behoeften van ouders aan een goede pedagogische praktijk koppelt.

De situatie-analyse

De ouders van Lena werken allebei voor een grote supermarktketen in Berlijn. Haar moeder werkt in ploegen aan de balie en haar vader is manager van de winkel. Beiden werken op onregelmatige tijdstippen en gedurende lange dagen. Het eerste dagverblijf waar Lena heen ging, was zoals de meeste open van half zeven 's ochtends tot half zes 's avonds. Op vrijdag was dat zelfs maar tot half vijf 's avonds. Wanneer Lena's moeder avonddienst had, brachten zij en haar man hun twee jaar oude dochter naar de grootmoeder, 120 kilometer verder. Daar kon ze blijven slapen. Onlangs hebben de ouders van Lena een nieuwe opvang gevonden. Die ligt niet echt op de weg naar het werk, maar is wel open tot negen uur 's avonds.

Het centrum maakt gebruik van de contextuele aanpak (Situationsansatz), gebaseerd op Pedagogie van de Onderdrukten van Paolo Freire. De complexe en vaak tegenstrijdige levenssituatie van kinderen en hun familie dient als de basis voor het pedagogische werk. De levensomstandigheden van Lena beïnvloeden niet alleen de perceptie die ze heeft van zichzelf, maar ook van de wereld. Alles wat ze leert, associeert ze met de ken-

nis die ze al heeft verworven. Haar vragen en interesses en haar pogingen om dingen te verklaren en interpreteren, vloeien voort uit wat ze al heeft ervaren.

Opvoeders praten met kinderen, ouders, collega's en andere experts. Zo kunnen ze de belangrijkste situaties in het leven van een kind in kaart

brengen. Het is meer dan enkel een ochtendpraatje over het effect van de job die ouders hebben, op het alledaagse leven van een kind. De opvoeders luisteren gericht naar het kind en schenken aandacht aan elk signaal dat ze geeft. Hoe voelt ze zich? Heeft ze ergens behoefte aan? Wat doet ze? Waarin is ze geïnteresseerd?

De opvoeders vragen ook aan Lena's ouders wat de dagelijkse routine van het gezin is. Ze kunnen zelf beslissen hoe veel informatie ze geven, maar ze begrijpen wel waarom de medewerkers van de opvang deze vraag stellen. De ouders en opvoeders bespreken samen hoe de routine in de kinderopvang gestructureerd moet worden, zodat Lena er zich goed voelt en gelukkig wordt.

Andere kinderen verblijven alleen occasioneel 's avonds in het centrum. De moeder van Paul en Luise geeft gymlessen, en ze komen naar de opvang op verschillende tijdstippen. Vaak is er vooraf een regeling getroffen met de opvoeders: soms komen de kinderen pas in de late namiddag of in de vroege avond. Songül's moeder is verpleegster in het operatiekwartier van het ziekenhuis. De moeder van Sebastian werkt als burger voor het leger, en komt één dag per week laat thuis. Viktors vader werkt lange uren als bankbediende. Heel wat andere ouders werken in ploegen in het nabijgelegen politiekantoor.

Zoals bij Lena's ouders, bespreken de opvoeders ook hier wat de ouders belangrijk vinden. Welke voorzieningen kunnen ze treffen voor de kinderen? Wat hebben ze in het centrum zeker nodig? Ook de medewerkers geven hun eigen visie mee. Ervaringen en verslagen van andere opvangplaatsen met flexibele openingsuren leveren bijkomende informatie en laten de medewerkers toe om thema's te bespreken die anders niet aan bod komen. Op deze manier analyseren alle betrokken partijen de situatie samen.

Avondopvang voorzien

Op basis van deze analyse beslissen de opvoeders samen wat ze moeten nastreven en hoe ze dat het beste kunnen doen. Het uiteindelijke doel is de algemene ontwikkeling van de kinderen te ondersteunen, net als hun competentie om te leren. In dit speci-

fieke kinderdagverblijf was het voor de opvoeders meteen duidelijk dat er meer nodig was dan enkel een herschikking van de werkuren. Die volstaat niet om in extra opvang te voorzien. Ze moesten een omgeving creëren die kinderen 's avonds laat het gevoel geeft, dat ze thuis zijn. Daarom kan het team het avondeten bereiden in een kleine keuken, voor ze samen aan tafel gaan. De speelhoeken zitten vol stimulerende en interessante activiteiten voor alle leeftijdsgroepen. Er zijn rustplaatsen voor kinderen die moe zijn. Zo kan ook Lena een dutje doen voor haar ouders haar oppikken.

Het hoeft niet gezegd dat het centrum altijd bemand wordt door de opvoeders met wie de kinderen het meest vertrouwd zijn. Ze hebben nood aan een soort regelmaat en routine, die tegengewicht biedt aan hun vaak veranderende dagelijkse leven.

Het feit dat de opvang laat geopend is, heeft niet alleen een grote invloed op de dagelijkse routine van deze groep kinderen. Ook de andere kinderen en de volwassenen ondervinden de voordelen. De opvoeders moeten nu – volgens de principes van de con-

textuele aanpak – garanderen dat alle kinderen de opvoeding krijgen die ze verdienen, ongeacht wanneer ze in de opvang te gast zijn.

Participatie en documentatie

Het belang van participatie en zelfbeschikking bij de kinderen spreekt voor zich. Als opvoeding een actief proces moet zijn en een manier om te leren

Regine Schallenberg-Diekmann is directeur van INA.KINDER.GARTEN, Berlin.
r.schallenberg@inakindergarten.de

over het leven en de wereld, dan moeten de kinderen kunnen kiezen welke vragen en interesses ze uitdiepen. De ontwikkeling van de kinderen, net als de planning en toepassing van het pedagogische werk, moet op een transparante manier gedocumenteerd worden. Geschreven documentatie wordt bovendien aangevuld met foto's, tekeningen en video-opnames.

Verslagen van het leerproces helpen de kinderen om te herinneren: ze ontwikkelen een bewustzijn over het feit dat ze aan het leren zijn, wat ze leren en hoe dat gebeurt. Deze documenta-

tie ondersteunt ook de regelmatige gesprekken met ouders over de ontwikkeling van hun kind. Het personeel kan het eigen werk in vraag stellen: hebben we ons doel bereikt? Wat is er geslaagd en wat niet? Zijn er nieuwe knelpunten aan het licht gekomen? En tenslotte: als ouders bewust beslissen om hun kinderen 's avonds naar een opvangvoorziening te brengen, dan moeten ze er vertrouwen in hebben. Aangezien de documentatie over project en de ontwikkeling van kinderen belangrijk is voor alle ouders, is ze dubbel belangrijk voor ouders in een dergelijke situatie.

Politiek introduceren in de opvang

Opvoeders die de contextuele aanpak toepassen, onderzoeken de beginsituatie, beslissen over de te behalen doelstellingen, handelen ernaar en gaan na of ze werden bereikt. Deze vorm van reflectie helpt om de kwaliteit van het pedagogische werk en de contextuele aanpak permanent te verbeteren. Om te bepalen wat voor een kind cruciale situaties zijn, moeten zowel kinderen als volwassenen hun ervaringen, meningen, percepties en gevoelens communiceren. Deze worden geanaly-

seerd met aandacht voor de onderliggende 'generatieve themes' – de thema's die het leeuwendeel van een maatschappij en een generatie beïnvloeden.

Bij heel wat gezinnen die late opvang nodig hebben, kunnen we een breed spectrum van generatieve themes opsommen: de groei van de dienstensector, de toenemende kans op armoede, de zware druk op werknemers. De voorzieningen voor jonge kinderen in Duitsland bieden onvoldoende opvangplaatsen aan, vooral voor kinderen jonger dan drie. De openingsuren zijn vaak niet afgestemd op de noden van gezinnen, maar kunnen moeilijk uitgebreid worden vanwege gevestigde belangen.

Een grondig onderzoek van cruciale situaties en de onderliggende generatieve themes is – onvermijdelijk – een delicaat proces. De politieke aspecten van de contextuele aanpak zitten ingesloten in essentiële streefdoelen zoals autonomie, solidariteit en competenties. Autonomie is onmogelijk zonder solidariteit: individualisme en gemeenschappelijkheid kunnen niet zonder elkaar!

De huidige subsidiëring van opvanginitiatieven in Berlijn is ontoereikend voor de opvang waar Lena verblijft. Het huidige personeelsbestand maakt opvang na elf uur 's avonds onmogelijk. De extra personeelskosten worden betaald van het budget van de non-profitorganisatie die de opvang uitbaat. Enkel de solidariteit tussen de 18 initiatieven die op deze manier werken, maakt dit systeem mogelijk.

Ouders die hun kinderen naar de avondopvang sturen, worden in Duitsland vaak als 'onverschillig' bestempeld door anderen. Maar was de oplossing met Lena's ouders en grootmoeder destijds zoveel beter? Het is vooral duidelijk dat niemand aandacht had voor de moeilijke situatie van dit gezin... tot ze in deze specifieke opvang belandden, die aandacht heeft voor solidariteit en contextuele aanpak.

van ouders. Tegelijkertijd worden we geconfronteerd met verschillende betekenissen van kinderopvang: kinderopvang is meer dan een opvang terwijl ouders aan het werk zijn. Ouders zoeken naar een opvang waar zij en hun kinderen zich welkom voelen, waarvan de begeleid(st)ers partners zijn in het opvoeden van hun kinderen.

Childcare Stories is een film voor iedereen die met kinderopvang in contact komt: ouders, medewerkers kinderopvang, trajectbegeleiders en welzijnswerkers die ouders begeleiden naar de kinderopvang.

Op de dvd vind je naast de hoofdfilm elf individuele getuigenissen. Deze getuigenissen zijn stuk voor stuk goede aanknopingspunten voor discussie of verdieping.

De dvd *Childcare Stories* brengt de verhalen van zeventien ouders uit verschillende Europese lidstaten. Deze verhalen gaan over kinderopvang als een onmisbare schakel in het leven

De dvd *Childcare Stories* werd gerealiseerd door VBJK in samenwerking met het Vlaamse partnerschap van het Equal-project 'ECCE AMA! Childcare in learning networks' en Europese partners van 'Improving childcare, Needs of children and families - demands of the labour market'.

De dvd kun je bestellen bij Uitgeverij SWP (Nederland) of VBJK (Vlaanderen) en kost € 15,-. ISBN: 90 6665 823 1. www.swpbook.com/939

Voor meer informatie:
Uitgeverij SWP, Postbus 257, 1000 AG Amsterdam. Tel. (NL) (0)20 330 72 00, fax (NL) (0)20 330 80 40. Kijk ook eens op www.swpbook.com.
VBJK / Raas Van Gaverstraat 67a, 9000 Gent. Tel. (B) (0)9 232 47 35, fax (B) (0)9 232 47 50. Kijk ook eens op www.vbjk.be.